

517.

Na osnovu člana 6 stav 1 tačka 9 Zakona o vazdušnom saobraćaju („Službeni list CG“, br. 30/12), uz saglasnost Ministarstva saobraćaja i pomorstva, Agencija za civilno vazduhoplovstvo, donijela je

PRAVILNIK
O PRUŽANJU USLUGA U VAZDUŠNOJ PLOVIDBI U JEDINSTVENOM EVROPSKOM NEBU I POBOLJŠANJU
EFIKASNOSTI I ODRŽIVOSTI EVROPSKOG VAZDUHOPLOVNOG SISTEMA

Član 1

Ovim pravilnikom se utvrđuje pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi za opšti vazdušni saobraćaj u Jedinstevenom evropskom nebu, radi uspostavljanja zajedničkih zahtjeva za sigurno i efikasno pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi.

Član 2

Ovim pravilnikom se, uz prilagođavanje pravu Crne Gore, preuzima Uredba (EZ) br. 550/2004 Evropskog parlamenta i Savjeta od 10. marta 2004. godine o pružanju usluga u vazdušnoj plovidbi u Jedinstevenom evropskom nebu (u daljem tekstu: Uredba o pružanju usluga) i član 2 Uredbe (EZ) br. 1070/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. oktobra 2009. godine kojom se mijenjaju i dopunjuju Uredbe (EZ) br. 549/2004, 550/2004, 551/2004 i 552/2004 u cilju poboljšanja efikasnosti i održivosti evropskog vazduhoplovnog sistema.

Uredba o pružanju usluga preuzima se u prečišćenom tekstu, koji je pripremila Agencija za civilno vazduhoplovstvo i koji sadrži izmjene i dopune ove uredbe, propisane članom 2 Uredbe (EZ) br. 1070/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. oktobra 2009. godine.

Prečišćeni tekst Uredbe o pružanju usluga iz stava 2 ovog člana dat je u Prilogu 1*, koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Član 3

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

- 1) **ECAA Sporazum** je Multilateralni sporazum između Evropske zajednice i njenih država članica i Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Bugarske, Republike Hrvatske, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Republike Island, Republike Crne Gore, Kraljevine Norveške, Rumunije, Republike Srbije i Misije privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu (u skladu sa Rezolucijom Savjeta bezbjednosti UN 1244 od 10. juna 1999. godine) o uspostavljanju Zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja;
- 2) **Okvirna uredba** je Uredba (EZ) br. 549/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 10. marta 2004. godine kojom se utvrđuje okvir za formiranje Jedinstevenog evropskog neba;
- 3) **Zajednica, propisi Zajednice, zakon Zajednice, instrumenti Zajednice i država članica** tumače se u skladu sa tačkama 2 i 3 Aneksa II ECAA Sporazuma;
- 4) **nacionalna vazduhoplovna vlast, nadležni organ, nadležni organ države članice, nacionalni nadzorni organ** tumače se, kad je to primjenljivo, kao Agencija za civilno vazduhoplovstvo.

Za potrebe ovog pravilnika koriste se pojmovi sadržani u Uredbi o pružanju usluga i Uredbi (EZ) br. 1070/2009 od 21. oktobra 2009. godine.

Član 4

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 01/2-1323/3-12
Podgorica, 10.05.2013. godine

Direktor,
Dragan Đurović, s.r.

---

* Prilog koji je sastavni dio ovog pravilnika objavljen je u elektronskom izdanju “Službenog lista Crne Gore”, broj 22/13 na adresi www.sluzbenilist.me

UREDBA (EZ) BR. 550/2004 EVROPSKOG PARLAMENTA I SAVJETA
od 10. marta 2004. godine¹
o pružanju usluga u vazdušnoj plovidbi u Jedinjstvenom evropskom nebu (Uredba o pružanju usluga)
(PREČIŠĆENI TEKST)

POGLAVLJE I
OPŠTE

Cilj i predmet

Član 1

1. U okviru predmeta Okvirne uredbe, ova uredba se odnosi na pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi u Jedinjstvenom evropskom nebu. Cilj ove uredbe je da uspostavi zajedničke zahtjeve za sigurno i efikasno pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi u Zajednici.
2. Ova uredba se primjenjuje na pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi za opšti vazdušni saobraćaj u skladu sa i u okviru predmeta Okvirne uredbe.

Poslovi nacionalnih nadzornih organa

Član 2

1. Nacionalni nadzorni organi, navedeni u članu 4 Okvirne uredbe, osiguravaju odgovarajući nadzor nad primjenom ove uredbe, naročito u pogledu sigurnog i efikasnog rada pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi koji pružaju usluge u vazdušnom prostoru u nadležnosti države članice koja je imenovala ili osnovala odgovarajući organ.
2. U tom smislu, svaki nacionalni nadzorni organ organizuje odgovarajuće provjere i kontrolne preglede, kako bi provjerio usaglašenost sa zahtjevima ove uredbe uključujući zahtjeve u pogledu ljudskih resursa za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi. Dotični pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi mu olakšava ovaj zadatak.
3. Što se tiče funkcionalnih blokova vazdušnog prostora koji se prostiru nad vazdušnim prostorom koji je u nadležnosti više od jedne države članice, dotične države članice zaključuju sporazum o nadzoru, navedenom u ovom članu, u pogledu pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi koji pružaju usluge u tim blokovima.
4. Nacionalni nadzorni organi blisko saraduju kako bi osigurali odgovarajući nadzor nad pružiocima usluga u vazdušnoj plovidbi koji imaju važeći certifikat koji je izdala jedna država članica, a pružaju usluge i u vazdušnom prostoru koji je u nadležnosti druge države članice. Takva saradnja podrazumijeva aranžmane za rješavanje slučajeva neusaglašenosti sa primjenjivim zajedničkim zahtjevima koji su utvrđeni u članu 6 ili sa uslovima utvrđenim u Aneksu II.
5. U slučaju pružanja prekograničnih usluga u vazdušnoj plovidbi, takvi aranžmani uključuju i dogovor o uzajamnom priznavanju poslova nadzora utvrđenih u stavovima 1 i 2 i rezultatima tih poslova. Ovo uzajamno priznavanje se primjenjuje i kada nacionalni nadzorni organ zaključi aranžmane za priznavanje poslova certifikacije pružalaca usluga.
6. Ukoliko dozvoljava nacionalni zakon i u cilju regionalne saradnje, nacionalni nadzorni organi mogu takođe da zaključe sporazume za podjelu odgovornosti u poslovima nadzora.

Kompetentna tijela

Član 3

1. Nacionalni nadzorni organi mogu da odluče da, u potpunosti ili djelimično, delegiraju poslove provjera i kontrolnih pregleda, navedenih u članu 2 stav 2, kompetentnim tijelima koja ispunjavaju zahtjeve utvrđene u Aneksu I.
2. Delegiranje poslova koje je odobrilo nacionalni nadzorni organ važi u okviru Zajednice za period od 3 godine, koji može da se produži. Nacionalni nadzorni organ može da uputi bilo koje kompetentno tijelo, koje se nalazi u Zajednici, da obavlja ove poslove provjera i kontrolnih pregleda.

Sigurnosni zahtjevi

Član 4

Komisija usvaja, u skladu sa regulatornom procedurom navedenom u članu 5 stav 3 Okvirne uredbe, pravila implementacije koja sadrže odgovarajuće odredbe sigurnosnih regulatornih zahtjeva EUROCONTROL-a (ESARR-a) i posljednje izmjene i dopune tih zahtjeva koje su u oblasti primjene ove uredbe, i gdje je potrebno, sa odgovarajućim prilagodavanjima.

Licenciranje kontrolora

Član 5

BRISAN

POGLAVLJE II
PRAVILA O PRUŽANJU USLUGA

Zajednički zahtjevi

Član 6

Zajednički zahtjevi za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi utvrđuju se u skladu s procedurom navedenom u članu 5 stav 3 Okvirne uredbe. Zajednički zahtjevi uključuju sljedeće:

- tehničku i operativnu stručnost i podobnost;
- sisteme i procedure za upravljanje sigurnošću i kvalitetom;
- sistem izještavanja;
- kvalitet usluga;
- finansijsku sposobnost;

¹ Prema ECAA Sporazumu, Aneks I, dio B („Službeni list RCG“, broj 62/07 i „Službeni list CG“ broj 01/11-međunarodni ugovori) odredbe Uredbe o pružanju usluga koje se primjenjuju su: čl. 1 do 19, Aneksi 1 i 2.

- odgovornost i osiguranje;
- vlasničku i organizacionu strukturu, uključujući i sprečavanje sukoba interesa;
- ljudske resurse, uključujući odgovarajuće planiranje kadrova;
- bezbjednost.

Certifikacija pružalaca usluga u vazdušnoj plovitbi

Član 7

1. Pružanje svih usluga u vazdušnoj plovitbi, unutar Zajednice, predmet su sertifikacije od strane država članica.
2. Zahtjevi za izdavanje sertifikata podnose se nacionalnom nadzornom organu države članice u kojoj podnosilac zahtjeva ima svoje primarno mjesto poslovanja i, eventualno, svoje registrovano sjedište.
3. Nacionalni nadzorni organ izdaje certifikat pružaocima usluga u vazdušnoj plovitbi ukoliko ispunjavaju zajedničke zahtjeve iz člana 6. Certifikat se može izdavati pojedinačno za svaku vrstu usluge u vazdušnoj plovitbi koje su definisane u članu 2 Okvirne uredbe ili za paket takvih usluga, između ostalog, kada neki pružalac usluga u vazdušnom saobraćaju, nezavisno od njegovog pravnog statusa, koristi i održava sopstvene sisteme za komunikaciju, navigaciju i nadzor. Certifikati se moraju redovno provjeravati.
4. Certifikati specificiraju prava i obaveze pružalaca usluga u vazdušnoj plovitbi, uključujući nediskriminatoran pristup korisnika vazdušnog prostora uslugama, s posebnim osvrtom na sigurnost. Certifikacija može biti samo predmet uslova sadržanih u Aneksu II. Ti uslovi moraju biti objektivno opravdani, nediskriminatorni, proporcionalni i transparentni.
5. Nezavisno od odredbi iz stava 1, države članice mogu dozvoliti pružanje usluga u vazdušnoj plovitbi, u cjelokupnom ili dijelu vazdušnog prostora, u njihovoj nadležnosti bez sertifikacije u slučajevima kada ih pružalac takvih usluga pruža prije svega vazduhoplovima koji ne spadaju u opšti vazdušni saobraćaj. U ovim slučajevima, dotična država članica dužna je da obavijesti Komisiju i druge države članice o takvoj odluci i o mjerama koje je preduzela u cilju osiguravanja maksimalne usaglašenosti sa zajedničkim zahtjevima.
6. Ne dovodeći u pitanje članove 8 i 9, izdavanje sertifikata daje mogućnost pružaocima usluga u vazdušnoj plovitbi da svoje usluge ponude državama članicama, drugim pružaocima usluga u vazdušnoj plovitbi, korisnicima vazdušnog prostora i aerodromima u okviru Zajednice.
7. Nacionalni nadzorni organi prate usaglašenost sa zajedničkim zahtjevima i uslovima priloženih uz certifikat. Pojedini takvog praćenja nalaze se u godišnjim izvještajima koje države članice dostavljaju u skladu sa članom 12 stav 1 Okvirne uredbe. Ukoliko nacionalni nadzorni organ ustanovi da imalac sertifikata više ne ispunjava te zahtjeve ili uslove, on preduzima odgovarajuće mjere uz osiguravanje kontinuiteta usluga pod uslovom da sigurnost nije ugrožena. Takve mjere mogu uključiti i poništavanje sertifikata.
8. Svaka država članica dužna je da prizna bilo koji certifikat izdat u drugoj državi članici u skladu sa ovim članom.
9. U izuzetnim okolnostima, države članice mogu da odlože primjenu ovog člana na šest mjeseci nakon datuma koji proizlazi iz člana 19 stav 2. Države članice će obavijestiti Komisiju o tom odlaganju, navodeći svoje razloge.

Određivanje pružalaca usluga u vazdušnom saobraćaju

Član 8

1. Države članice osiguravaju pružanje usluga u vazdušnom saobraćaju, na isključivoj osnovi, u okviru pojedinih blokova vazdušnog prostora u odnosu na vazdušni prostor pod njihovom odgovornošću. U tu svrhu, države članice određuju pružaoca usluga u vazdušnom saobraćaju koji ima važeći certifikat u Zajednici.
2. Za pružanje prekograničnih usluga, države članice obezbjeđuju da usaglašenost sa ovim članom i članom 10 stav 3 nije spriječena njihovim nacionalnim pravnim sistemima koji zahtjevaju da pružaoci usluga u vazdušnom saobraćaju, koji pružaju usluge u vazdušnom prostoru u nadležnosti te države članice:
  - (a) budu u vlasništvu, direktnom ili većinskom, te države članice ili njenih državljana;
  - (b) imaju svoje primarno mjesto poslovanja ili registrovano sjedište na teritoriji te države članice; ili
  - (c) koriste samo sredstva u toj državi članici.
3. Države članice definišu prava i obaveze koje moraju da ispune određeni pružaoci usluga u vazdušnom saobraćaju. Te obaveze mogu da obuhvate i uslove za blagovremeno dostavljanje odgovarajućih podataka kojim se obezbjeđuje uvid u sva kretanja vazduhoplova u vazdušnom prostoru u njihovoj nadležnosti.
4. Države članice imaju diskreciono pravo prilikom izbora pružaoca usluga u vazdušnom saobraćaju, pod uslovom da taj pružalac usluga ispunjava zahtjeve i uslove navedene u članovima 6 i 7.
5. U pogledu funkcionalnih blokova vazdušnog prostora, formiranih u skladu sa članom 9a koji obuhvataju vazdušni prostor koji je u nadležnosti više od jedne države članice, dotične države članice zajednički određuju, u skladu sa stavom 1 ovog člana, jednog ili više pružalaca usluga u vazdušnom saobraćaju, najmanje mjesec dana prije implementacije bloka vazdušnog prostora.
6. Države članice odmah obavješavaju Komisiju i druge države članice o svakoj odluci iz domena ovog člana, u vezi sa određivanjem pružalaca usluga u vazdušnom saobraćaju unutar posebnih blokova vazdušnog prostora a u vezi sa vazdušnim prostorom u njihovoj nadležnosti.

Određivanje pružalaca meteoroloških usluga

Član 9

1. Države članice mogu da odrede pružaoca meteoroloških usluga koji dostavlja sve ili dio meteoroloških podataka, na isključivoj osnovi, u cjelom ili dijelu vazdušnog prostora pod njihovom nadležnošću, uzimajući u obzir sagledavanje sigurnosti.
2. Države članice dužne su da, bez odlaganja, obavijeste Komisiju i druge države članice o svakoj odluci u smislu ovoga člana koja se odnosi na određivanje pružaoca meteoroloških usluga.

Funkcionalni blokovi vazdušnog prostora

Član 9a

1. Do 4. decembra 2012. godine, države članice preduzimaju sve neophodne mjere kako bi osigurale implementaciju funkcionalnih blokova vazdušnog prostora u cilju postizanja zahtjevanog kapaciteta i efikasnosti mreže upravljanja vazdušnim saobraćajem u okviru Jedinstvenog evropskog neba, održavanja visokog nivoa sigurnosti i doprinošenja sveukupnoj efikasnosti sistema vazdušnog transporta i smanjenom uticaju na životnu sredinu. Države članice međusobno saraduju, u najvećoj mogućoj meri, i naročito države članice koje formiraju susjedne funkcionalne blokove vazdušnog prostora, u cilju osiguravanja usaglašenosti sa ovom odredbom. Gdje je odgovarajuće, saradnja takođe može da obuhvati i treće države koje učestvuju u funkcionalnom bloku vazdušnog prostora.
2. Funkcionalni blokovi vazdušnog prostora, naročito:
  - (a) su potkrepljeni sigurnosnim slučajem (studijom);
  - (b) omogućavaju optimalno korišćenje vazdušnog prostora, imajući u vidu protok vazdušnog saobraćaja;
  - (c) obezbjeđuju usklađenost sa evropskom mrežom ruta ustanovljenom u skladu sa članom 6 Uredbe o vazdušnom prostoru;
  - (d) opravdani su ukupnom dodatom vrijednošću, uključujući optimalno korišćenje tehničkih i ljudskih resursa na osnovu analiza troškova i dobiti;
  - (e) osiguravaju nesmetan i fleksibilan transfer odgovornosti u oblasti kontrole letenja između jedinica pružalaca usluga u vazdušnom saobraćaju;

- (f) osiguravaju skladnost između različitih konfiguracija vazdušnog prostora, optimizirajući, između ostalog, trenutna područja letnih informacija;
- (g) usaglašavaju se sa uslovima koji proizlaze iz regionalnih sporazuma zaključenih u okviru ICAO-a;
- (h) poštuju regionalne sporazume, koji su na snazi na dan stupanja na snagu ove uredbe, naročito one koje obuhvataju treće evropske države; i
- (i) olakšavaju uskladenost sa ciljevima efikasnosti na nivou Zajednice.
3. Funkcionalni blok vazdušnog prostora formira se isključivo zajedničkim sporazumom između svih država članica i, gdje je odgovarajuće, trećih država koje imaju u svojoj nadležnosti bilo koji dio vazdušnog prostora koji je uključen u taj funkcionalni blok vazdušnog prostora. Prije nego što obavijeste Komisiju o formiranju funkcionalnog bloka vazdušnog prostora, države članice daju Komisiji, drugim državama članicama i drugim zainteresovanim stranama, odgovarajuće podatke i priliku da dostave svoje opservacije.
4. Kada se funkcionalni blok vazdušnog prostora odnosi na vazdušni prostor koji je, u potpunosti ili djelimično, u nadležnosti dvije ili više država članica, sporazum kojim se formira funkcionalni blok vazdušnog prostora sadrži neophodne odredbe o načinu modifikacije bloka i načinu na koji države članice mogu da se povuku iz bloka, uključujući tranzicione aranžmane.
5. U slučaju da se jave poteškoće između dvije ili više država članica, u pogledu prekograničnog funkcionalnog bloka vazdušnog prostora koji se tiče vazdušnog prostora u njihovoj nadležnosti, ove države članice mogu zajedno da dostave predmet na mišljenje Komitetu Jedinštenog evropskog neba. Mišljenje se dostavlja dotičnim državama članicama. Ne dovodeći u pitanje u stav 3, države članice uzimaju u obzir ovo mišljenje u cilju iznalaženja rješenja.
6. Nakon prijema obavještenja od strane država članica o sporazumima i izjavama navedenim u stavovima 3 i 4, Komisija procjenjuje u kojoj mjeri svaki funkcionalni blok vazdušnog prostora ispunjava zahtjeve navedene u stavu 2 i dostavlja rezultate Komitetu Jedinštenog evropskog neba na diskutovanje. Ukoliko Komisija utvrdi da jedan ili više funkcionalnih blokova vazdušnog prostora ne ispunjava zahtjeve, započne dijalog sa dotičnim državama članicama u cilju postizanja saglasnosti o mjerama neophodnim za popravljnje situacije.
7. Ne dovodeći u pitanje stav 6, sporazumi i izjave navedeni u stavovima 3 i 4 dostavljaju se Komisiji radi objavljivanja u Službenom glasniku Evropske unije. Prilikom objavljivanja naznačava se dan stupanja na snagu odgovarajuće odluke.
8. Smjernice za formiranje i modifikaciju funkcionalnih blokova vazdušnog prostora izrađuju se do 4. decembra 2010. godine, u skladu sa savjetodavnom procedurom navedenom u članu 5 stav 2 Okvirne uredbe.
9. Komisija usvaja, do 4. decembra 2011. godine i u skladu sa regulatornom procedurom navedenom u članu 5 stav 3 Okvirne uredbe, pravila implementacije u vezi sa podacima koje države članice dostavljaju pre nego što, u skladu sa stavom 3 ovog člana, formiraju ili modifikuju funkcionalni blok vazdušnog prostora.

Koordinator sistema funkcionalnih blokova vazdušnog prostora

Član 9b

1. U cilju olakšanja formiranja funkcionalnih blokova vazdušnog prostora, Komisija može da imenuje fizičko lice kao Koordinatora sistema funkcionalnih blokova vazdušnog prostora (Koordinator). Komisija postupa u skladu sa regulatornom procedurom navedenom u članu 5 stav 3 Okvirne uredbe.
2. Ne dovodeći u pitanje član 9a stav 5, Koordinator olakšava, na zahtjev svih država članica koje su u pitanju i, gdje je odgovarajuće, trećih država koje učestvuju u istom funkcionalnom bloku vazdušnog prostora, prevazilaženje poteškoća u procesu njihovih pregovora, kako bi se ubrzalo formiranje funkcionalnih blokova vazdušnog prostora. Koordinator postupa na osnovu mandata koji mu daju sve dotične države članice i, ukoliko je to odgovarajuće, treće države koje učestvuju u istom funkcionalnom bloku vazdušnog prostora.
3. Koordinator postupa nepristrasno, naročito u odnosu na države članice, treće države, Komisiju i zainteresovane strane.
4. Koordinator ne otkriva ni jedan podatak do kojeg dođe tokom vršenja svoje dužnosti, osim kada ga države članice i, gdje je odgovarajuće, treće države koje su u pitanju, na to ovlaste.
5. Koordinator podnosi izvještaj Komisiji, Komitetu Jedinštenog evropskog neba i Evropskom parlamentu svaka tri mjeseca po imenovanju. Izvještaj obuhvata suštinu pregovora i njihove rezultate.
6. Upućivanje Koordinatora prestaje kada se potpiše posljednji sporazum o funkcionalnom bloku vazdušnog prostora a najkasnije 4. decembra 2012. godine.

Međusobni odnosi pružalaca usluga

Član 10

1. Pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi mogu se ispomagati uslugama drugih pružalaca usluga koji su za to certifikovani u Zajednici.
2. Pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi moraju formalno da urede svoje međusobne poslovne odnose putem pisanih dogovora ili ekvivalentnih pravnih aranžmana kojima se određuju specifične dužnosti i funkcije koje preuzima svaki pružalac usluga i omogućava razmjena operativnih podataka između svih pružalaca usluga u dijelu koji se odnosi na opšti vazdušni saobraćaj. O tim aranžmanima obavještava se nacionalni nadzorni organ ili organi na koje se odnosi.
3. U slučajevima koji uključuju pružanje usluga u vazdušnom saobraćaju potrebno je odobrenje predmetnih država članica. U slučajevima koji uključuju pružanje meteoroloških usluga potrebno je odobrenje predmetnih država članica, ako su one odredile pružaoca takvih usluga na isključivoj osnovi, u skladu s članom 9 stav 1.

Odnosi sa vojnim vlastima

Član 11

Države članice, u kontekstu zajedničke transportne politike, preduzimaju sve potrebne korake kako bi osigurale da se zaključe ili produže pisani dogovori ili ekvivalentni pravni aranžmani između nadležnih civilnih i vojnih vlasti u pogledu upravljanja posebnim blokovima vazdušnog prostora.

Transparentnost finansijskih izvještaja

Član 12

1. Pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi, bez obzira na vlasničku strukturu ili pravni oblik, dužni su da sastavljaju, podnose na reviziju i objavljuju svoje finansijske izvještaje. Ovi izvještaji moraju da budu u skladu s međunarodnim računovodstvenim standardima koje je usvojila Zajednica. U slučajevima kada zbog pravnog statusa pružaoca usluga nije moguće postići potpunu usaglašenost s međunarodnim računovodstvenim standardima, dotični pružalac usluga mora nastojati da postigne tu usaglašenost do najveće moguće mjere.
2. U svim slučajevima, pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi dužni su da objave godišnji finansijski izvještaj i redovno se podvrgavaju provjeri od strane nezavisnog revizora.
3. Pri pružanju paketa usluga, pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi utvrđuju i objavljuju troškove i prihod od usluga u vazdušnoj plovidbi, raščlanjene u skladu sa šemom naplate naknada za usluge u vazdušnoj plovidbi navedenom u članu 14 i, gdje je odgovarajuće, vode konsolidovane račune za druge usluge koje nisu iz domena usluga u vazdušnoj plovidbi, kao što bi bilo potrebno uraditi da usluge, koje su u pitanju, pruža neko drugo preduzeće.
4. Države članice će odrediti nadležna tijela koja će imati pravo pristupa finansijskim podacima pružalaca usluga koji pružaju usluge u vazdušnom prostoru u njihovoj nadležnosti.

5. Države članice mogu primijeniti prelazne odredbe iz člana 9 Uredbe Evropskog parlamenta i Savjeta (EZ) br. 1606/2002 od 9. jula 2002. godine o primjeni međunarodnih računovodstvenih standarda na pružaoce usluga obuhvaćene ovom uredbom.

Pristup i zaštita podataka

Član 13

1. U smislu opšteg vazdušnog saobraćaja, relevantni operativni podaci se razmjenjuju u stvarnom vremenu između svih pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi, korisnika vazdušnog prostora i aerodroma, kako bi se olakšale njihove operativne potrebe. Navedeni podaci se koriste isključivo u operativne svrhe.

2. Pristup relevantnim operativnim podacima će se omogućiti, bez diskriminacije, nadležnim vlastima, certifikovanim pružiocima usluga u vazdušnoj plovidbi, korisnicima vazdušnog prostora i aerodromima.

3. Certifikovani pružaoци usluga u vazdušnoj plovidbi, korisnici vazdušnog prostora i aerodromi će uspostaviti standardne uslove za pristup njihovim relevantnim operativnim podacima, a koji nisu navedeni u stavu 1. Nacionalni nadzorni organ odobrava ove standardne uslove. Detaljna pravila u vezi navedenih uslova, gdje je to primjenljivo, donijeeće se u skladu s procedurom navedenom u članu 5 stav 3 Okvirne uredbe.

POGLAVLJE III

PROGRAM NAPLATE NAKNADA

Opšte

Član 14

U skladu sa zahtjevima iz članova 15 i 16, program naknada za usluge u vazdušnoj plovidbi doprinosi većoj transparentnosti u utvrđivanju, nametanju i primjeni naknada korisnicima vazdušnog prostora, ekonomičnosti pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi i efikasnosti letova, uz održavanje optimalnog nivoa sigurnosti. Ovaj program je, takođe, uskladen sa članom 15 Čikaške konvencije o međunarodnom civilnom vazduhoplovstvu iz 1944. godine i sa EUROCONTROL-ovim sistemom naplate rutnih naknada.

Principi

Član 15

1. Program naknada se zasniva na obračunu troškova za usluge u vazdušnoj plovidbi koje su ostvarili pružaoци usluga u korist korisnika vazdušnog prostora. Ovaj program raspodjeljuje troškove po kategorijama korisnika.

2. Sljedeći principi se primjenjuju prilikom utvrđivanja troškovne osnovice za naknade:

(a) trošak je, koji se dijeli između korisnika vazdušnog prostora, utvrđeni trošak pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi, uključujući odgovarajuće iznose na ime kamate za kapitalne investicije i amortizaciju sredstava, kao i troškove održavanja, obavljanja djelatnosti, upravljanja i administracije. Utvrđeni troškovi su troškovi koje utvrde države članice na nacionalnom nivou ili na nivou funkcionalnih blokova vazdušnog prostora, na početku referentnog perioda za svaku kalendarsku godinu referentnog perioda navedenog u članu 11 Okvirne uredbe ili tokom referentnog perioda, nakon odgovarajućih usklađivanja u kojima se primjenjuje mehanizam za upozoravanje utvrđen u članu 11 Okvirne uredbe.

(b) troškovi uzeti u obzir su, u ovom kontekstu, procjenjeni u pogledu sredstava i usluga koje se pružaju i implementirane prema ICAO Regionalnom planu za vazdušnu plovidbu, Evropski region. Oni, takođe, mogu da obuhvataju troškove koje je ostvario nacionalni nadzorni organ i/ili kompetentna tijela, kao i druge troškove koje su ostvarile relevantne države članice i pružalac usluga u vezi sa pružanjem usluga u vazdušnoj plovidbi. Oni ne obuhvataju troškove nastale plaćanjem kazni koje država članica propiše u skladu sa članom 9 Okvirne uredbe, niti troškove korektivnih mjera koje država članica nametne u skladu sa članom 11 Okvirne uredbe.

(c) u pogledu funkcionalnih blokova vazdušnog prostora i kao dio njihovih uzajamnih okvirnih sporazuma, države članice čine razumne napore da se dogovore o zajedničkim principima utvrđivanja naknada;

(d) troškovi različitih usluga u vazdušnoj plovidbi utvrđuju se posebno, kako je dato u članu 12 stav 3;

(e) unakrsno subvencionisanje nije dozvoljeno između rutnih i terminalnih usluga. Troškovi koji pripadaju i terminalnim i rutnim uslugama raspodjeljuju se proporcionalno između rutnih i terminalnih usluga na osnovu transparentne metodologije. Unakrsno subvencionisanje dozvoljava se između različitih usluga u vazdušnoj plovidbi, bilo u jednoj ili obje ove kategorije, samo kada je opravdano iz objektivnih razloga, a na osnovu jasnog opravdanja;

(f) garantuje se transparentnost troškovne osnovice za naknade. Usvajaju se pravila implementacije za dostavljanje informacija od strane pružalaca usluga, kako bi se omogućio pregled projekcija pružalaca usluga stvarnih troškova i prihoda. Informacije se redovno razmjenjuju između nacionalnih nadzornih organa, pružalaca usluga, korisnika vazdušnog prostora, Komisije i EUROCONTROL-a.

3. Države članice se usaglašavaju sa sljedećim principima kada utvrđuju naknade u skladu sa stavom 2:

(a) naknade se utvrđuju radi dostupnosti usluga u vazdušnoj plovidbi po nediskriminatornim uslovima. Kada se na različite korisnike vazdušnog prostora primjenjuju naknade za istu uslugu, ne pravi se razlika po osnovu nacionalnosti ili kategorije korisnika;

(b) izuzeća pojedinih korisnika, naročito lakih vazduhoplova i državnih vazduhoplova, može se odobriti pod uslovom da se trošak takvog izuzeća ne prebacuje na druge korisnike;

(c) naknade se utvrđuju po kalendarskoj godini na osnovu utvrđenih troškova ili se mogu utvrditi na osnovu uslova koje utvrde države članice za određivanje maksimalnog iznosa jedinične naknade ili prihoda za svaku godinu u toku perioda ne dužeg od pet godina;

(d) usluge u vazdušnoj plovidbi mogu ostvariti dovoljno prihoda da se obezbijedi razuman prinos od sredstava radi neophodnog povećanja kapitala;

(e) naknade odražavaju trošak usluga u vazdušnoj plovidbi i sredstava koja su stavljena na raspolaganje korisnicima vazdušnog prostora, uzimajući u obzir relativne proizvodne kapacitete različitih tipova vazduhoplova koji su u pitanju;

(f) naknadama se pospešuje sigurno, efikasno, efektivno i održivo pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi sa ciljem da se dostigne visok nivo sigurnosti i troškovne efikasnosti, ispunje ciljevi efikasnosti i stimuliše integrisano pružanje usluga, uz smanjenje uticaja vazduhoplovstva na životnu sredinu. U tom cilju i u vezi sa planovima efikasnosti na nacionalnom nivou ili na nivou funkcionalnog bloka vazdušnog prostora, nacionalni nadzorni organi mogu da uspostave mehanizme, uključujući podsticaje koji se sastoje od finansijskih stimulacija i destimulacija, kako bi podstakle pružaoce usluga u vazdušnoj plovidbi i/ili korisnike vazdušnog prostora da podrže unapređenje pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi, kao što su povećanje kapaciteta, smanjenje kašnjenja i održivi razvoj, uz održavanje optimalnog nivoa sigurnosti.

4. U smislu ovog člana, Komisija usvaja detaljna pravila implementacije u skladu sa regulatornom procedurom navedenom u članu 5 stav 3 Okvirne uredbe.

Zajednički projekti

Član 15a

1. Zajednički projekti mogu da pomognu uspješnu implementaciju ATM Master plana. Takvi projekti podržavaju ciljeve ove uredbe da se poboljša efikasnost evropskog vazduhoplovnog sistema u osnovnim oblastima kao što su kapacitet, efikasnost leta i troškovna efikasnost, kao i održivost životne sredine a sve u skladu sa najvažnijim sigurnosnim ciljevima.

2. Komisija može, u skladu sa regulatornom procedurom navedenom u članu 5 stav 3 Okvirne uredbe, da izradi smjernice o načinu po kom takvi projekti mogu da podrže implementaciju ATM Master plana. Takve smjernice ne dovode u pitanje mehanizme za primjenu tih projekata u pogledu funkcionalnih blokova vazdušnog prostora dogovorenih između učesnika u tim blokovima.

3. Komisija može takođe da odluči da, u skladu sa regulatornom procedurom navedenom u članu 5 stav 3 Okvirne uredbe, utvrdi zajedničke projekte za funkcije u vezi sa mrežom koje su od naročito značaja za poboljšanje sveukupne efikasnosti u upravljanju vazdušnim saobraćajem i uslugama u vazdušnoj plovidbi u Evropi. Takvi zajednički projekti mogu da budu podobni za finansiranje od strane Zajednice u sklopu višegodišnjeg finansijskog plana. U tom smislu, i ne dovodeći u pitanje nadležnost država članica da odlučuju o korišćenju svojih finansijskih sredstava, Komisija može da izvrši nezavisnu analizu troškova i dobiti i obavi odgovarajuće konsultacije sa državama članicama i interesnim grupama u skladu sa članom 10 Okvirne uredbe, razmatrajući sve odgovarajuće načine za finansiranje primjene ovakvih projekata. Prihvatljivi troškovi primjene zajedničkih projekata nadoknađuju se u skladu sa principima transparentnosti i nediskriminacije.

Pregled usaglašenosti

Član 16

1. Komisija obezbjeđuje kontinualan pregled usaglašenosti sa principima i pravilima navedenim u članovima 14 i 15, u saradnji sa državama članicama. Komisija teži da ustanovi neophodne mehanizme za korišćenje ekspertize EUROCONTROL-a i razmjenjuje rezultate pregleda sa državama članicama, EUROCONTROL-om i predstavnicima korisnika vazdušnog prostora.

2. Na zahtjev jedne ili više država članica, koje smatraju da principi i procedure navedene u članovima 14 i 15 nisu valjano primjenjeni ili na svoju inicijativu, Komisija sprovodi istragu o bilo kom navodu o neusaglašenosti ili neprimjenjivanju principa i/ili pravila koja su u pitanju. Ne dovodeći u pitanje član 18 stav 1, Komisija razmjenjuje rezultate istrage sa državama članicama, EUROCONTROL-om i predstavnicima korisnika vazdušnog prostora. U toku dva mjeseca od prijema zahtjeva, nakon što čuje mišljenje dotične države članice i konsultuje Komitet Jedinog evropskog neba, u skladu sa savjetodavnom procedurom navedenom u članu 5 stav 2 Okvirne uredbe, Komisija donosi odluku o primjeni članova 14 i 15 ove uredbe i o tome da li se praksa koja je u pitanju može nastaviti.

3. Komisija upućuje svoju odluku državama članicama i o tome obavještava pružaoca usluge, ukoliko je on pravno obuhvaćen. Svaka država članica može Savjetu uputiti odluku Komisije u roku od jednog mjeseca. Savjet, kvalifikovanom većinom, može donijeti drugačiju odluku u roku od mjesec dana.

POGLAVLJE IV ZAVRŠNE ODBREDBE

Revizija aneksa

Član 17

Mjere namjenjene da izmjene i dopune elemente aneksa koji nisu ključni, kako bi se uzeli u obzir tehnički ili operativni napretci, usvajaju se u skladu sa regulatornom procedurom detaljno navedenom u članu 5 stav 4 Okvirne uredbe.

U krajnjoj nuždi, Komisija može da koristi vanrednu proceduru navedenu u članu 5 stav 5 Okvirne uredbe.

Povjerljivost

Član 18

1. Ni nacionalni nadzorni organ, postupajući u skladu sa njihovim nacionalnim zakonodavstvom, ni Komisija ne objavljuju podatke povjerljive prirode, a naročito podatke o pružaocima usluga u vazdušnoj plovidbi, njihovim poslovnim odnosima i troškovnim elementima.

2. Stav 1 ne dovodi u pitanje pravo objavljivanja koje imaju nacionalni nadzorni organi ili Komisija u slučajevima kada je to neophodno radi ispunjavanja njihovih dužnosti, kada je takvo objavljivanje srazmerno i ima u vidu legitimne interese pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi, korisnika vazdušnog prostora, aerodroma i drugih odgovarajućih interesnih grupa u pogledu zaštite njihovih poslovnih tajni.

3. Podaci i informacije koji se daju u skladu sa programom naknada navedenom u članu 14 dostupni su javnosti.

Pregled

Član 18a

Komisija će dostaviti Evropskom parlamentu i Savjetu, najkasnije do 4. decembra 2012. godine, studiju sa procjenom pravnih, sigurnosnih, industrijskih, ekonomskih i socijalnih uticaja primjene tržišnih principa u domenu pružanja komunikacionih, navigacionih, nadzornih usluga i usluga vazduhoplovnog informisanja, u poređenju sa postojećim ili alternativnim organizacionim principima i uzimajući u obzir razvoje u funkcionalnim blokovima vazdušnog prostora i dostupnoj tehnologiji.

Stupanje na snagu

Član 19

1. Ova uredba stupa na snagu dvadesetog dana od dana objavljivanja u Službenom glasniku Evropske unije.

2. Međutim, članovi 7 i 8 stupaju na snagu godinu dana nakon objavljivanja zajedničkih zahtjeva, navedenih u članu 6, u Službenom glasniku Evropske unije.

Ova uredba je u cjelosti obavezujuća i direktno se primjenjuje u svim državama članicama.

U Strazburu, 10. marta 2004. godine

Za Evropski parlament
Predsjednik
P. COX

Za Savjet
Predsjednik
D. ROCHE

ANEKS I

ZAHTJEVI ZA KOMPETENTNA TIJELA

Kompetentna tijela moraju:

- da potvrde da imaju značajno iskustvo u vršenju procjena javnih i privatnih subjekata u oblasti vazdušnog transporta, naročito pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi i sličnih djelatnosti, u jednoj ili više oblasti koje su predmet ove uredbe,
- da imaju sveobuhvatna pravila i propise za periodičnu provjeru gore navedenih subjekata, koja su objavljena i koja se kontinuirano nadgrađuju i poboljšavaju kroz programe istraživanja i razvoja,
- da ne budu pod kontrolom pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi, organa nadležnih za upravljanje aerodromima ili drugih tijela koja su poslovno angažovana u pružanju usluga u vazdušnoj plovidbi ili usluga u vazdušnom transportu,
- da obezbijede dovoljno tehničkog, rukovodećeg, pomoćnog i istraživačkog osoblja proporcionalno zadacima koje treba da se obavljaju,
- da imaju takvo rukovođenje i upravljanje koje će osigurati povjerljivost informacija kakvu zahtjeva administracija,
- da budu spremne da prosljeđuju sve relevantne informacije nadležnim nacionalnim nadzornim organima,
- da imaju definisanu i dokumentovanu svoju poslovnu politiku i ciljeve, kao i opredijeljenost za kvalitet i moraju da osiguraju da se ovo pravilo razumije, sprovodi i održava na svim nivoima u organizaciji,
- da razvijaju, sprovode i održavaju efikasan interni sistem kvaliteta koji se zasniva na odgovarajućim međunarodno priznatim standardima kvaliteta i u skladu sa EN 45004 (inspekcijски organi) i EN 29001, prema Zahtjevima certifikacionog programa sistema kvaliteta IACS,
- biti predmet certifikacije njihovog sistema kvaliteta od strane nekog nezavisnog revizorskog tijela, priznatog od strane nadležnih vlasti države članice u kojoj je locirana.

ANEKS II

USLOVI VEZANI UZ CERTIFIKAT

1. U certifikatu je potrebno navesti sljedeće:

- (a) naziv nacionalnog nadzornog organa koji izdaje certifikat;
- (b) naziv i adresu podnosioca zahtjeva za izdavanje certifikata;
- (c) usluge za koje se izdaje certifikat;
- (d) izjavu da podnosilac zahtjeva ispunjava zajedničke zahtjeve utvrđene u članu 6 ove uredbe;
- (e) datum izdavanja i važenje certifikata.

2. Dodatni uslovi pridodati certifikatu mogu se, zavisno od slučaja, odnositi na sljedeće:

- (a) nediskriminatoran pristup uslugama za korisnike vazdušnog prostora i zahtjevani nivo kvaliteta takvih usluga, uključujući nivoe sigurnosti i interoperabilnosti;
- (b) operativne specifikacije pojedinačnih usluga;
- (c) rok do kada bi se te usluge pružale;
- (d) razna operativna oprema koja će se koristiti o okviru određenih usluga;
- (e) izuzimanje ili ograničavanje pružanja usluga koje nisu u vezi sa pružanjem usluga u vazdušnoj plovidbi;
- (f) ugovori, sporazumi i drugi aranžmani između pružalaca usluga i neke treće strane, koji se odnose na predmetne usluge;
- (g) pružanje informacija koje su opravdano potrebne za provjeru usaglašenosti usluga sa zajedničkim zahtjevima, uključujući planove, finansijske i operativne podatke te veće promjene vrste i/ili obima usluga u vazdušnoj plovidbi;
- (h) svi drugi pravni uslovi koji nisu specifični za usluge u vazdušnoj plovidbi, kao što su uslovi privremenog ili trajnog oduzimanja certifikata.